

Iz Jugoslavije.

— **Učiteljstvo — država, ustava in režim.** V zadnjih dneh se je mnogo razpravljalo o tem vprašanju, posebno po našem zborovanju na Bledu. Z ozirom na vsa ta izvajanja ugotavljamo naše stališče, ki smo ga zavzeli takoj po sprejetju ustave v članku »Delo in smotri po sprejetju ustave« v 29. številu. Učit. Tov. z dne 14. julija 1921. Poleg načelnega stališča v tem članku glede šolstva in splošne ljudske prosvete, ki ga v polnem obsegu vzdržujemo, obsegajo tamošnja izvajanja tudi sledeči pasus: »Sedaj še vladajoči individualizem in aristokracija se bo morala umakniti zmagujočim načelom socializma in demokracije in s tem prevratom pride do izpremembe ustave — ko s tem ne bo več ogrožena bodočnost in eksistenca države in ne omajan temelj državne ideje, s katero bodočim moralnim prožetstvom herni naš državljani. Šele nove generacije, vzgojene na podlagi zakonov po ustavi bodo zrele za večjo samoupravo ustavo, ki bo sledila sedanji in katero bo narekoval duh modernega časa, duh demokracije. — Stojimo odločno na stališču razvojnega načela: nič nistalnega, vse se razvija in je do brodetoliko časa, dokler sene preživi, potem je novo dobro, dokler v razvoju ne propade.« — V 34. številu. Učit. Tov. z dne 24. avg. t. l. pa smo izjavili: »Eno povdarjamo: režim je eno, mi smo drugo: država je za nas nad režimom kakor je bila narodnost za nas nad režimom v Sušteršičevi dobi. Zmagala je narodna ideja tedaj in zmagala bo sedaj državna ideja, katere nositelji hočemo biti mi, in je — Sokolstvo.« — k.

— **Pojasnilo.** Prav po nepotrebnem je »Slovenec« s prenatrpanim izbruhom porabil in trafil svoj papir glede sprejetih resolucij na Bledu. Pasus tretje točke se namreč glasi pravilno: »...borečim se proti državi in dinastiji, naj se primerno nadzorujejo.« Zmota je nastala na ta način, da je poročevalcem časopisov prišel v roke nereditiran eksemplar resolucij, oficijelno sprejete resolucije so bile na izročene uredništvu našega stanovskega glasila. To pa naj ne bo v preveliko glorio Slovence, ker ravno oni pasus ustave, ki govori o šolstvu in prosveti, učiteljstvo v polnem obsegu odobrava in zahteva njega popolno in dosledno izvedbo. Prepričani smo, da ga vzdržujejo vse stranke tudi v načelnem oziru in je klerikalna stranka osamljena v boju zoper šolo in učiteljstvo. — **Poročevalec.**

— **»Oprode režima«.** Pod tem naslovom je prinesel Slovenec brezstiden napad na napredno učiteljstvo, nad katerim člankom je podpisan z drznim čelom »Slomškar«. Za tem člankom je še drznejši poziv predsednika Slomškove zveze Ivana Štruklja, nadučitelja na Viču, višjemu šolskemu svetu. Ivan Štrukelj je namreč zadnji »hlapec« klerikalnega Sušteršičevega režima, ki je bil protipostavno imenovan od avstrijske vlade za nadučitelja na Viču, ko je že narodna vlada proglasila svojo vlado in avstrijski rablj slovenskega naprednega učiteljstva že niso imeli več pravice sklepati o imenovanjih. Ti ljudje se naravnost igrajo z našo poštenostjo obzirnostjo in lojalnostjo ter izlivačo najizkonejšjo in najsmradljivejšo gnojnico obrekovanja na svoje predstojnike in napredno učiteljstvo. — **Oprode režima!** — Ko je tajništvo Slovenske ljudske Stranke izdalo okrožnico v l. 1914, da naj se naznanijo osebe, ki delujejo med ljudstvom »z otrovalnim strupom velesrbskega protiaustrijskega nacionalizma«: ko se je obračala ta stranka s tajno okrožnico do svojih »oprod režima« do svojih »hlapev«: da je v tej resni uri v prvi vrsti dolžnost SLS, da obvaruje naše ljudstvo preteče nevarnosti. Obračamo se do vseh naših zaupnikov z nužno prošnjo, da posvečajo v tej zadevi največjo pozornost in o vsem, kar izvedo nemudoma poročajo tajništvu SLS v Ljubljani: ko je ta stranka pozvala, na isti okrožnici naj se ji javi »kdo je v vašem kraju naročnik takega takega slabega lista«, med katerimi je bil imenovan tudi »Učiteljski Tovariš«. Tedaj je sedel v izvršilnem odboru SLS kot zastopnik »krščanskomsledega« učiteljstva in Slomškove zveze največji opreda najkoruptnijevega režima Ivan Štrukelj in pod njegovim sodelovanjem v tej stranki so se izvrševale najnasilnejše krivice naprednemu učiteljstvu. Učiteljstvo je stradalo, »oprodu režima«, predsednik Slomškove zveze Jaklič in njen odbornik Rav-

nikar sta pa glasovala proti regulaciji učiteljskih plač v deželni zbornici. »Hlapci« in »oprodu režima« iz Slomškove zveze so dobivali posebne doklade napredno učiteljstvo je moralo na stradanju. In za te ogrožene kosti so izvrševali službo špijonov nad naprednim učiteljstvom: dobivali so te kosti, da so še bolj grizli v življenje in meso svojih naprednih tovarišev. Minula je ta doba! In sedaj, ko je naše hrbtišče še vedno neupognjeno, kri-ve oni hrbte, prihajajo omahljivci, da dobe najboljšo službo — in če jih ne dobe, je to zanje že največja krivica! Z drznim čelom prihajajo oni ki imajo še največji obračun za položiti in govore »o režimu«, »o oprodu režima« in o »hlapcih«. Preveč je obzirnosti do njih, preveč je pravčnosti zato imajo tako drzno čelo do huiškanja in psovovanja! — Pravično bi bilo jih udariti, da bi se zavdali krivic, ki so jih v preteklosti storili drugim. Kar sami hočejo na vsak način dobiti — naj imajo!

— **»Avtonomist«.** filijala klerikalne stranke »vica« za prestop socializmov v klerikalno stranko, prinaša v svoji številki istovrsten napad s »Slovencem« na učiteljstvo zaradi skupščine na Bledu. Živeli oprode režima rimskega klerikalizma, živeli hlapci svoje domišljavosti!

— **Prijateljem »Šolskega odra«.** V našem uredništvu se je zgledil ravnatelj mariborskega gledališča g. Milan Skrbinišek, ki nam je dal na razpolago svoj spis »Čitanje in deklamacija v šoli«. Ker je smatrati g. ravnatelja Skrbiniška kot strokovnjaka v svoji stroki, bodo njegova izvajanja gotovo zanimala tudi naše čitatelje in bomo njegov spis objavili v eni prihodnjih števil, ko nam bo to dovolil prostor. Posebej pa moramo z veseljem objaviti izjavo g. ravnatelja, da namerava v kratkem sestaviti razpravo o »šolskih odrih« in hoče očitati svoje mnenje in smeri, ki naj jo zavzema prireditve na naših šolskih odrih. Gotovo bo učiteljstvo, ki se je v prošlem letu s tako verno poprijelo »šolskih odrov« in je tako uspešno izpeljalo to akcijo, pozdravilo z največjim veseljem namero g. ravnatelja Skrbiniška. Primereno bi bilo ako bi se okrajna učiteljska društva obrnila na g. ravnatelja, ki bo gotovo dragevolje na društvenih zborovanjih razpravljati o tej temi. S posebnim veseljem na moramo zabeležiti vest, da namerava g. ravnatelj sestaviti seznam literature, ki nam je za »šolske odre« na razpolago. V tem oziru bi priporočali našemu »narodno-prosvetnemu odseku«, da stopi v stik z gospodom ravnateljem in da ta odsek poskrbi za izdajo tega seznama in da se prične z redno izdajo nastopov, iger in spevoiger za »šolske odre« v sporazumu s »tiskovnim odsekom«. Veseli nas, da smo v g. ravnatelju Skrbinišku našli strokovnjaka ki bo z učiteljstvom gotovo tudi vnet in požrtvovalen sodelavec pri umetniški vzgoji in tozadevni prosvetni povzdigi širših plasti našega naroda.

— **Tomanova 40 letnica učiteljstva.** Prijazni trg Moravce, kjer službuje tovariš Janko Toman nad 30 let je pokazal 30. julija t. l. kako visoko zna ceniti delo učitelja Torišče Tomanovega dela je bilo v pevskem društvu, gasilnem društvu, mlekarni in posojilnici Vse to njegovo delo ponisati bi bilo preobširno. Posojilniško poslovanje sredi trga, najlepša hiša v kraju, nemo, a dosti jasno in močno govori: Tu v tej hiši je krona Tomanovega dela. Proslava Tomanove 40 letnice so vrli Moravčani in sosedje proslavili tako lepo, da se da ista primerjati z najlepšo prireditvijo ne samo v Moravcih, temveč daleč okrog. Dva dni se je raztegnila svečanost. V predvečer so mu vsa društva: Sokol, pevsko društvo gasilno društvo, Jugoslovanska Matica in velika množica priredili sijajno podoknico z bakljado, obhodom po trgu in s slovesnimi pozdravi in poklonitvami pred njegovo hišo. Pevski zbor je s spremljevanjem godbe dravske divizije zapel pod vodstvom tovariša Germeka A. Schwabovi: »Kanglica« in »Dobro jutro« in Hajdrihovo »Morje«. Na to so se poklonile deputacije pevškega, gasilnega društva, Sokola, Jugoslov. Matice, Samostoj. kmetijske stranke, domači učiti, zbor in okrajno učiti, društvo, ki ga je zastopal njegov predsednik tovariš Petrovec. Vsakemu pozdravu je sledilo navdušeno vzklikanje stoinstoglavne množice ljudstva: Živio Toman! Pevsko društvo mu je poklonilo krasno diplomu in domači učiti, zbor tri plakete predstavljajoče v reliefu izklesanem v bel marmor: »Trpljenje in osvobodjenje treh bratov«. Diploma in plakete so moistersko delo domačega umetnika F. Kosa. Po izvršeni podoknici so se zbrali Tomanovi prijatelji v njegovi hiši. Poleg domačinov so bili gostje iz daljnega Maribora, Kamnika, Ljubljane. Med temi naš neumorni in popularni ka-

nelnik dravske divizije Dr. Čerin in naša skladatelj tovariš E. Adamič in nadsvetnik Oskar Dev. Med veselimi petjem kvarteta bratov Rusov in Toneta Pintarja in raznimi govori je potekel lepi večer v najprišrčnejšem razpoloženju.

Drugi dan se je vršil koncert na okrašenem prostoru poleg posojil. doma. Na vzporedno sta bili s spremljevanjem vojaške godbe Schwabova »Kanglica« in »Dobro jutro«, ki ju je dirigiral z mladenškimi ognjem tovariš Janko Toman. Po izpetih pesmih so se vršile navdušene ovacije neovodnji Tomanu in godba je zaigrala pod taktirko kapelnika Dr. Čerina troimeno himno »Bože pravde«. Zapele so je tudi »Morje« in še več drugih naših lepih pesmi. Koncerta, ki je bil pri pogrnjenih mizah, se je udležilo nabito polno gostov domačinov in tujcev. Zastopan je bil »Ljubljanski Zvon« in »Glasbena Matica«. Posebno so se odzvali dovarši k Tomanovemu slavju, ki so prišli iz daljnih in bližnjih krajev, da stisnejo zaslužno roko našemu Jankotu. In ob pogledu na tako mnogoštevilno zbrano množico je spregovoril tovariš Črnagoj krepke besede, s katerimi je še enkrat podčrtal vrline Tomanove v šoli in izven šole in ki so naše pri navzočem občinstvu krepek odmev. Omeniti moramo da smo bili presenečeni nad okusno prireditvijo koncerta in veselice. Vse priznanje prirediteljem! Tomanova 40 letnica se je vršila takorekoč nedeljivo s 30 letnico pevškega društva, ki mu načeluje vrli posestnik in pevec I. Lavrač. Naj društvo še naprej cvete in naš Janko Toman doživi višji in krasnejši jubilej! — G.

— **Tov. Edvard Prinčič, učitelj v Rožnem dolu** je dne 12. oktobra l. 1918 v solunski ofenzivi proti 11. Makensonovi armadi kot jugoslovanski dobrovoljec svojevoljno prekoračil reko Toplico pod ognjem sovražnih kalibrov in prisilil z maloštevilno jednico k umiku sovražnika, ki je moral izprazniti Niš. — Za junaški in požrtvovalni čin je bil tov. Prinčič odlikovan z redom Belega orla V. vrste.

— **V naš dopis »všetjete vojnih let«** v predzadnji številki so se vrinile nekatere napake in se imajo dotični pasusi glasiti: 1. Dosti teh učiteljev je tedanja Avstro-ogrska obsodila na sramotno smrt na vešalah in na zaplemo eventualnega imetja... 2. Prizadetim učiteljem se gre za nemalenkostno dobo 6 let (maksimalno vzeto!), t. j. 2—3 povzise... — To naj prizadeji upoštevajo pri dopisu.

— **Razpis službe v Slov. Bistrici.** Tovariše se opozarja na razpisano mesto na petrazredni deški osnovni šoli v Slov. Bistrici. Kompetenčni rok do 24. septembra. Za izvenšolsko delavne tovarše je najti dovolj postranskega zaslužka. Šolske razmere so ugodne, stanovanje preskrbljeno.

— **Javna zahvala.** Tovariš g. Lavoslav Smeš je daroval povodom svoje premostitve mesto običajne odhodnice revni šolski mladitvi za šolske potrebščine vsoto 200 K. Za ta velkodni dar mu izrekata najlepšo zahvalo in priporočata v posnemanje šolsko vodstvo in kr. šol. svet, Sv. Ema.

— **Pozor!** Zvončka št. 8., 9., 10. l. 1921 je prinesla moj prevod srbohrvaške narodne pesmi kraljevič Marko i Musa Kesedžija (Kraljevič Marko in razbojnik Musa). Kakor sem izvedel nedavno, ugaja ta prevod sestavljenem raznih šolskih čitank; menijo baje le, da bi se bil moral držati v prevodu originalnega desetereca, torej z odmorom med 2. in 3. stopico. Teh napak ni mnogo. Zato sem jih popravil po omenjenem natisu v Zvončki sam. Ako kdo gg. sestavljalcev še ni izvršil nevedne remedure sam, izjavljam, da dobi od danes nadalje popravilo vseh verzov pri uredništvu Učit. Tovariša. — Ivo Trošt.

— **Nekaj učil.** Vodstvo šole na Vrčicah, postaja Semič ima 8 šolskih klopi, dve tabli, šolski oder na prodaj. Klop približno za 40 otrok. Dalje ima šola tudi nekaj učil, kakor: Rusko računalno, smolnato pogačo, stekleno palico, lejdensko steklenico, kovinasto kroglico z obročom, heronono bučo, razne reortre, zemljevid: Kranjske, Evrope, Polute, Avstro-ogrske, Stenske slike: Otok, polotok, jezero, morská ožina, pustinja, gorovje, ognjenik, luka. Vse stvari so interesantom na ogled v šoli na Vrčicah pol ure od postaje Semič.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

— **po Naši odri.** Iz Kovorja, Tukajšna osnovna šola je pod vodstvom svojega na prosvetnem polju silno marljivega učiteljstva priredila v pretečenem šolskem letu več prav dobro uspešnih gledaliških predstav, ki so napolnile obširen »farovski« pod do zadnjega kotička. Tov. Bertonecelj je z večšo roko prikrmaril do lastne gledališke opreme, se mi zdi da 3 izpremembe, na ta način, da je vse delo izvršil v lastni režiji s pomočjo svojih in tov. Jos. Goriška pridnih rok. Eden je tesal, drugi risal, oder pa je bil v dobrem mesecu gotov. Po zgledu malih izpodbuheni so se vzokrajžili fantje in dekleta ter priredili pod vodstvom učiteljstva menda 3 predstave, med temi celo »Divjega lovca«. Papirnate kulise so že deloma zamenjane s platnenimi ukusno izdelanimi. Šolsko leto je tov. Bertonecelj zaključil z nizom mičnih gledaliških pri-

zovor, ki jih je večinoma sam sestavil, odnosno dramatiziral. »Predice« so zelo ugajale nič manj »Rokodelci«. Igra »Poštenost se je izkazala« je bila igrana prav prijetno in v največje zadovoljstvo vseh. Tov. Bertonecelj je, kar se tiče gledaliških otroških odrov, priznan strokovnjak in bo na jesenskem zborovanju učiteljstva kranjskega okraja imel predavanje z naslovom: »Šolski gledališki odri«. Posnemajmo!

Književnost in umetnost.

— **k Nova knjiža za pouk v francoščini:** »Premier livre pour l'enseignement du français des jeunes filles« par Aneta Potočnik. Ta knjiža vsebuje prvo stopnjo pouka v francoščini, in sicer oblikoslovje, razdeljeno na 18 lekcij ter 22 beril, med katerimi z veseljem opazimo že berilo o Jugoslaviji in o kralju Petru. Tem berilom odgovarja slovnica, razdeljena na 16 paragrafov in slovarček. Knjiža je prav sretno prikojena duševnemu obzoru učenecv nižjih razredov različnih deklških šol in zavodov.

Iz naše stanovske organizacije.

Iz glavnega odbora UJU v Beogradu.

Širi program rada na Glavnoj Učiteljskoj Skupštini u Sarajevu. 1. Septembra 19. sednica širg Glavnog Odbora; 2. U večer 19. septembra drugarsko upoznavanje u bašti sa koncertom vojne muzike; 3. Sutra dan (20. otvaranje skupštine a posle toga svečana manifestacija kroz varoš na grobove vidov-danskih heroja i na grob pesnika Silvija Strah Kranjčevića. Kod prvih govori Milutin Stanković, kod drugoga Josip Skavić članovi Glavnog Odbora uz polaganje venaca na iste; 4. U večer istog dana besplatna prestava u narod. pozorištu; 5. Po podne 21. septembra izlet na lildžu i na vrelo Bosne; 6. Zajednička večera 22. septembra u večer. Razgledanje varoši i kulturnih ustanova biće u medju vremenu skupštin. rada. — Glavni Odbor UJU.

Iz poverjeništvu UJU v Ljubljani.

Glavna skupščina v Sarajevu. — Udeležencem te skupščine, ki se vrši dne 20., 21. in 22. t. m., oziroma predsednikom okraj. društem smo razposlali legitimacije našega poverjeništvu, ki se z njo vsak izkazuje na skupščini, in izkaznico za četirinsko vožnjo po državnih progah, ki jo je dovolilo ministristvo saobraćaja z dne 30. VIII. t. l. br. 29.031. Takih formularjev ima še vsak predsednik nekaj na razpolago, treba je samo vpisovati pod ime člana citirani odlok ministr. saobraćaja. Kdor ni prejel legitimacije in izkaznice, naj takoj reklamira pri predsedniku okraj. društva ali poverjeništvu, lahko jih pa tudi osebnog dvigne pri strokovnem tajništvu. Pripominjamo, da velja ta izkaznica samo za proge državnih železnic od vstopne postaje do Sarajeva in nazaj, kar naj vsak udeleženec vpiše v izkaznico. Ta vozna olajšava s 75% popustom velja na ta način, da kupi vsak pri vstopu polovično vozovnico, ki je veljavna tudi za povratek. Zato naj na potu v Sarajevu nikdo ne odda listka ozir. listkov, ker se jih bo do Sarajeva gotovo več nabralo. Kdor se še ni javil zaradi stanovanja, naj stori to takoj na naslov Uduženje jugosl. učil., poverjeništvu Sarajevu. — Narodna Prosveta poroča, da je minister prosvete dovolil vsem udeležencem skupščine dopust po potrebi 17.—29. t. m. s svojim odlokom br. 33.033. Odhod na skupščino ozir. dopust je javiti neposredno svojem šolskemu vodstvu. Pričetek skupščine je torej dne 19. t. m. zvečer s sejo delegacije. Uro in kraj te seje se določi pri dohodu v Sarajevu. Glavna skupščina se začne dne 20. t. m. ob 9. uri dopoldan v dvorani mestne vilečnice (magistral) in se prihodnje dni nadaljuje.

— **Skupni odhod iz Ljubljane po državnih progah** čez Karlovac je v nedeljo dne 17. t. m. zvečer ob 23.22 z glavnega kolodvora. Prihod v Zagreb ob 6.30 jutraj. — **Udeleženci iz mariborske oblasti** uporabili lahko nedeljski večerni vlak južne proge, ki odhaja iz Maribora v nedeljo ob 23.50 in pride v Zagreb juž. kol. 7.23 jutraj, z južnega kolodvora morajo takoj na glavni kolodvor, odkoder je potem skupni odhod ob 8.01. — **Pravico do četirinske vožnje** imajo vsi udeleženci, ki prisostvujejo skupščini, ne samo delegati, morajo pa imeti tudi oni potrdilo, da so se skupščine v Sarajevu udeležili. UJU poveri. Ljubljana.

* Izkaznico za železnico mora dati vsak na skupščini potrditi, ker imajo samo tako potrjene izkaznice veljavo za povratek.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

— **Iu Prekmurje.** Prazne Vaše proti nam so steke. (Prazne so Vaše proti nam namere).

— **Iu F. W. Lp.** Seznam knjig imate v ceniku Učiteljske tiskarne.

— **Iu Za prihodnjo številko** smo morali odložiti nekrológ E. Zriavove, Volkova in mnogo drugih dopisov, ker nam je poročilo o skupščini in seji viš. šol. sveta vzelo — kljub prilogi — izredno mnogo prostora.

Nove knjige in druge publikacije.

— **kpl Nova učna knjiža za petle.** To dni je izšla Pevska šola za osnovne, srednje, meščanske in glasbene šole I. del. Spisal dr. Pavel Kozina. Pevska šola je odobrena in priporočena od višjega šolskega sveta ter se dobiva pri založbi »Jug« v Ljubljani. Cena 9 Din. — O knjigi še izpregovorimo.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrukelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.